

Jos radiopuhetta on tutkittu vähän, niin radiomusiikkia on tutkittu häkellyttävän vähän, toteavat Ari Alm ja Kimmo Salminen *Toosa soi*-kirjan esipuheessa. Tutkittavaa riittäisi, sillä uusien mittausten mukaan suomalainen kuuntelee radiota yli neljä tuntia päivässä. Tästä ajasta noin 2/3 on musiikkia.

Almin ja Salmisen kirja radiomusiikista on laajempi ja löyhempi kuin Scannellin radiopuhekirja. Kirjoittaja on 27, joiden aiheet vaihtelevat radiomusiikin historiasta äänimaiseman kokemiseen.

Teoksen lähtökohtina ovat Yleisradion vanhan informatiivisen musiikkiperinteen arvostelu ja uuden musiikkistrategian hahmottelu, kun Suomeen on syntynyt kilpailutilanne yksityisten radioiden ilmaannuttua radioaaltoille.

Kirjassa on runsaasti mielenkiintoista tietoa vähän tutkitusta aiheesta. Mitään vallankumouksellisesti uutta kirja ei tarjoa. Osa artikkeleista sisältää tietoa, mitä varsinkin brittiläisistä ja amerikkalaisista lähteistä on ollut kauan saatavilla. Ulkomailla kaupallisia radioita oli ennen Suomea ja julkisen palvelun yleisradioyhtiöt olivat pitempään kilpailutilanteessa. Pääasiallinen syy eräiden artikkeleiden kääntämiselle ja julkaisemiselle näyttää olevan ulkomaisen kokemustiedon tuominen Suomeen ja erityisesti Yleisradioon. Tässä suhteessa teos on varmasti hyödyllinen musiikin parissa työskenteleville toimittajille ja alan opiskelijoille.

Informatiivisuutta vastaan suunnattu kritiikki on osin perusteltua, mutta osin se pohjautuu informatiivisuuden dogmaattisiin sovellutuksiin ja tulkintoihin.

Kirjoittajat ovat täysin oikeassa todetessaan, että Yleisradiossa on suhtauduttu halveksien musiikkiin, erityisesti populaarimusiikkiin. Toimittajat ovat nähneet musiikin eräänlaisena täyteineena, jolla paikataan puheen väliin jäävät aukot, tai sitten musiikki on nähty houkuttimena, jolla kuulijat ohjataan puheohjelmien pariin, esimerkiksi sijoittamalla puheohjelman yhteyteen houkutteleva musiikkiteos. Samoin kirjoittajat ovat oikeassa arvostel-

lessaan Yleisradion 60-80-lukujen ohjelmapolitiikkaa, joka perustui eräänlaiseen populaarimusiikin kieltämiseen. Yleisradio kieltäytyi soittamasta viihde- ja rock-musiikkia, vaikka Suomessa kasvoi 60-luvulta lähtien rock-sukupolveksi nimetty nuoriso. Yle tarjosi korkeakulttuurista, populaarimusiikkia vain tipoittain. Kun kaupalliset radiot aloittivat vuonna 1985, niiden oli helppo tavoittaa nuoriso soittamalla sen rakastamaa ja sen elämäntapaan sopivaa musiikkia.

On kuitenkin kyseenalaista vierittää syy tästä Yrjö Ahmavaaran *Informaatio*-teoksen niskaan. Ylen tavoin menettelivät myös muut läntisen Euroopan valtiolliset radiot BBC, NRK, SR, DR, ARD jne. vaikkei niillä ollut OTS:ä.

Almin teoksen parasta antia ovat artikkelit, joissa luodataan korkeakulttuurin ja populaarikulttuurin rajoja. Tämän aiheen pohtiminen lienee julkisen palvelun yleisradioyhtiön tulevaisuuden kannalta oleellista: miten toimia välittävänä linkkinä korkeakulttuurin ja kaupallisen populaarikulttuurin välillä? Tosin tämän ongelman tiedosti jo Yrjö Ahmavaara mainitussa teokseensa.

Molemmat teokset käsittelevät lopulta samaa ongelmaa, joka tosin tuodaan terävämmiin esille Scannellin kirjassa. Kysymys on Jürgen Habermasin problematisoimasta julkisuuden sfäärin kaupallistumisesta (Scannell [ed.] s. 115), jossa perinteisen sosiaalisen vuorovaikutuksen ja tavarantuotannon raja hämärtyy. Missä ja miten ylläpidetään tavarantuotannosta ja -vaihdosta riippumatonta radiojulkisuutta? Tarvitaanko sellaista ja miksi? Kysymyksiä riittää näidenkin kirjojen jälkeen.

Jorma Mänttyä

Suomentaa, kuvata, selittää—mahdotonta mutta välttämätöntä?

AFTERWORDS. Edited by Nicholas Royle. Outside Books, 1992. Tampere English Studies, No. 1.

"Olen ottanut asiakserni selontekemisen (expositioning). Haluaisin esittää teille selonteon dekonstruktiosta. Selonteko (exposition) tarkoittaa selvitystä, selitystä tai selittävää kuvausta; selonteko on eteenvesille asettamista, eks-positionista. 'Expositioning' on uudissana. Tämän melko oudon partisiipin preesensin valitsemisella otsikoksi on osaksi tarkoitus kiinnittää huomiota tämän tekstin performatiiviseen ja siksi välttämättä epävarmaan luonteeseen 'selontekona'. — Selonteko on tässä suhteessa tarkasti ottaen mahdotonta. — Mutta se on myös välttämätöntä, kenties jotenkin samalla tavalla kuin kääntäminenkin. Selonteon, eksposition, tehtävä, kuten kääntämisenkin, on välttämätön mutta mahdoton."

Näin kirjoittaa Nicholas Royle toimittamansa *Afterwords*-niteen artikkelissa "Expositioning". Tai ei tietenkään tarkkaan ottaen kirjoita "näin" vaan "noin noin", olenhan kääntänyt Royleyn alkuaan englanniksi kirjoittaman tähän suomeksi, siis muuntanut, kuvannut, selittänyt, leikkellyt sitä, tulkinut omalla tavallani ja kielelläni, "suomellani", mikä "aina jo" merkitsee eräänlaisia "väärinlukemista", keksimistä, lisäämistä, täydentämistä. "Alkuperäinen" teksti (tietenkin on muistettava että mikään teksti ei voi olla varsinaisesti "alkuperäinen" vaan aina signifiikaatioprosessiin linkkiintynyt) ei enää ole ennallaan, se on vetäisty mukaan loputtomaan lukemisten ja uudelleenlukemisten leikkiin, merkityksenmuodostuksen keskuksettomaan verkostoon.

23. ja 24. päivänä marraskuuta 1989

joukko eri alojen erimaalaisia tutkijoita puhui ja keskusteli Tampereen yliopiston tiloissa järjestetyssä seminaarissa "Deconstruction in Finland". Kokouksen järjestivät Englannin ja Saksan kielen laitokset ja hankkeen primus motor oli kylmässä maassamme jo muutaman vuoden viihtynyt viikas ja aikaansaava anglosaksi (mm. arvostetun Oxford Literary Reviewin toimittuskunnan jäsen), jo mainittu Nicholas Royle.

Afterwords perustuu suurelta osin "Deconstruction in Finland" -seminaarissa esitettyihin "papereihin". Ei kuitenkaan täysin: moni teksti on kirjattu opukseen "afterwards", esimerkiksi tunnetun jenkkinläisen "dekonstruktöörin" J. Hillis Millerin kirjoitus, Suomessa pari vuotta työskennelleiden Timothy Clarkin ja Gerald Dohertyn artikkelit, sekä Jacques Derridan kirje Roylelle: "Afterw.rds".

Julkaisu on englanninkielinen. Poikkeuksena Derridan kirje, josta on tarjolla kolme versiota: ranskaksi, suomeksi ja englanniksi.

Teeman "Dekonstruktio Suomessa" kannalta *Afterwords*in teksteistä keskeisin on Derridan *Positioiden* suomentajan Outi Pasasen haastattelu. Pasanen kertoo — Nicholas Roylen kysytyä, miten hän tuli ryhtyneeksi *Positioiden* käännöstyöhön — että suomenosehdotuksen teki kustantaja, Gaudeamus. Kustantaja ja suomentaja olivat yhtä mieltä siitä että sopivin ensi käännettävä olisi haastatteluista koostuva *Positions*. Suurin syy siihen, miksi Derridan tärkeimpien teosten suomentaminen on todella pulmallista, piilee meikäläisessä kulttuurisessa isoalaatiossa: meillä ei tunneta asianmukaisesti sitä filosofista ja kirjallista traditiota, jonka "jäljissä" — sen sisään, rivien väliin ja marginaaleihin, yhä uudelleen ja uudelleen ja aina eri kohdista "kirjoittautuen" — Derrida on vaikuttavan "tekstityömätkansa" (travailleur textuel) tehnyt. Pasanen kärjistää: "— en usko olevan liioiteltua sanoa, että sitä, mitä voisi kutsua filosofian historiaksi, ei Suomessa juuri lueta." Derridan tuotan-

non pätevä ja hedelmällinen resepti ei näin ainakaan vielä ole täällä mahdollista ja *Positioiden* kaltainen, Derridan monitahoista projektia väistämättömän reduktiivisesti ja yksinkertaistavasti esittelevä, "haastattelun lakia ja julistavaa muotoa" toteleva opus voi toimia jonkinlaisena johdatuksena Derridan teemoihin. On vain varottava lukemasta sitä "Mitä Derrida todella sanoi?" -tyyppisenä pikaoppaana, oikopolkuna dekonstruktion salaoppiin.

Pasanen puuttuu haastattelussaan myös kääntämisen yleiseen problematiikkaan, sen väistämättä paradoksaaliseen luonteeseen ja sanoo Derridan huomautukseen viitaten, että kääntämisen (translation) käsite ei ehkä enää ole adekvaatti; sen voisi korvata vaikkapa kahdensuuntaisen transformaation käsitteellä: "Kieli muuttaa säännönmukaisesti toista kieltä, teksti transformoi toista" (*Positiota*, s. 29). Tässä yhteydessä on syytä korostaa kääntämisen pulmien liittyvän suoranaisesti myös kommunikaation ongelmaan laajemmin: puhtaitten "merkityspakettien" siirtäminen (klassinen viestintämalli, jossa A lähettää B:lle C:n) problematisoituu ja on pakko alkaa ajatella uudelleen ja tarkemmin mitä ja mistä me (ja ketkä "me"?) oikein puhumme/kirjoitamme, kun kommunikoimme kommunikaatiosta. Mitkä ovat kommunikaation mahdollisuuden ehdot, saattaisi postfenomenologisesti orientoitunut viestinnän tutkija kysyä ja tämä kysymys olisi tietenkin vasta pitkän ja hankalan ongelmakokonaisuuden "avaava", alustava siirto.

On helppo yhtyä Outi Pasasen filosofian suurten klassikkojen suomennoksia koskevaan toteamukseen: "Huomiotaheittävä vähän on käännetty", ja toivoa, että lähitulevaisuudessa saataisiin ainakin joitakin Kantin, Hegelin, Husserlin, Heideggerin ym. merkittävimpiä tekstejä suomeksi. Se syventäisi ja avartaisi kummasti meikäläistä "ihmistieteellistä" keskustelua, joka on jo liian kauan ollut traditiopohjataan luvattoman kapeata ja jo senkin vuoksi jokseenkin puisevaa ja yllätyksehtöntä — ja sanottakoon vain ohimennen, ettei tiedotusoppi, joka on välttämättä laa-

dultaan monitieteistä, muodosta mitään säännön murtavaa poikkeusta! Kieltää ei kuitenkaan voi, että merkkejä muutoksetta on näkyneet eri tiedonalojen piirissä viime vuosina (ks. esimerkiksi Ensio Puoskarin ansiokas käännös- ja kirjoitustoiminta tämän julkaisun palstoilla). Ans kattoo...

*Afterwords*issa on 11 kirjoittajan tekstejä, joista jotkin nousevat kiinnostavuudessaan ja osaavuudessaan yli muiden. Niiden ajatuksellisesti laadukkainta antia tarjoavat — huolimatta siitä, että esim. Nicholas Roylen, Timothy Clarken, Gerald Dohertyn ja miksei J. Hillis Millerin, Taina Rajannin ja Robert Younginkin artikkelit ovat ihan hyvää kansainvälistä tasoa — itse Monsieur Texte, Jacques Derrida, tekiälleen luonteenomaisessa, hienonhienoja erotteluja ja huolellisia varauksia vilievässä vastauskirjessään Nicholas Roylelle ja Outi Pasanen artikkelissaan "Gasche on de Man and Derrida: Forgetting the Moment of Crises", joka on Derridan "lahjakkaimmaksi oppilaaksi" ja eräänlaiseksi dekonstruktion pääekspikaattonksi nousseen (ks. esim. hänen magnum opuksensa *The Tain of the Mirror*) Rodolphe Gaschen joidenkin tulkintojen analyysia ja myös niiden tarkasti argumentoitua kyseenalaistamista.

Pasanen onnistuu artikkelissaan osoittaa — siltä ainakin minusta näyttää — että Gasche nojautuu de Maniin kohdistamassaan "oikeudenkäynnissä" ("In-Difference to Philosophy: de Man on Kant, Hegel, and Nietzsche") ongelmallisesti Husserlin teellisen ideaalisuuden ja objektiivisuuden takeeksi konstruoimaan — ja Derridan *La voix et le phénomène*-teoksessa dekonstruoimaan — kirjoitus-käsitteeseen ja liukuu näin tavallaan "takaisin metafysiikkaan" korostaessaan filosofian yleisyyttä de Manilla havaitsemiaan empiris-singulaarisia tendenssejä vastaan: "Mihin viittaa väittäjä 'lingvistisen signifioijan inrissisestä merkityksettömyydestä'? Eikö siinä

kääntäen edellytetä, että intrinstinen merkityksellisyys — tai lyhyesti sanottuna merkitys — täytyy säilyttää ja säilyttää vain signifioidussa sisällössä tai käsitteessä ja että se siinä vastaanottaa merkityksellisyytensä elävöittävästä hengestä (breath)?"

Tietenkin on kyse äärimmäisen vaikeasta, spesifistä ongelmasta, jonka kaikkia implikaatioita on täysin mahdotonta tässä alkaa selvittää — joka tapauksessa pidän Pasasen huomioita (jotka eivät todellakaan ole mitään yksioikoisia "tuomioita") oikeasuuntaisina. Vaikuttaa todella siltä, että Gasche on filosofisessa rigorismissaan (jota voisi luonnehtia myös liian luottavaiseksi tukeutumiseksi kahden suuren fenomenologian mestarin, Hegelin ja Husserlin joihinkin kiistävästä tärkeisiin mutta Derridan problemaattisiksi osoittamiin oivalluksiin) ummistanut ainakin toisen silmänsä Derridan projektin radikaalisti filosofian rajoja uudelleen piirtävältä, sen (filosofian) mahdollisuuden ja sijoittumisen ehtoja tuoreesti reflektovalta puolelta: "Jos väitetään, että filosofiset käsitteet OIKEUTETUSTI (by right) vastustavat sitä mitä jokseenkin oudosti nimitetään niiden 'empiiris-lingvistiksi juuniksi', silloin AJATUKSEN on epäilemättä joko korostettava faktan ja periaatteen eroa tai sitten on oletettava 'heterologian' olevan LAKI. Mutta eikö tämä selonteko (exposition) jätä huomiotta Derridan työn todellisen voiman ja omaleimaisuuden? Toisin sanoen, emmekö ole tulleet takaisin filosofiaan?"

'Jos vielä olisi tilaa kysymykselle... sen esittäminen ei enää varmasti kuuluisi filosofialle tai lingvistikalle.'

Tunnustan nöyrästi, että oheinen supisuppea eksposition eksposition ekspositio (etenkin kun olen suomentanut ja epäilemättä samalla silloin myös — toivotavasti en kuitenkaan ratkaisevassa määrin — suomentanut) Pasasen terminologisesti kiitettävän kirkasta englanninkielistä argumentaatiota) jää väistämättä hyvin epäselväksi ja puutteelliseksi, eikä voi antaa kuin häivähdyksen Pasasen kulkevan reitin vaativuudesta. Uskaltaudun

esittämään sen siksi, että tahdon siten eksplisiittisesti demonstroida kirjoitukseni pääteemaa, selittämisen ja kääntämisen mahdotomuutta ja välttämättömyyttä, ja myös siksi, että jokaisella lukija/kirjoittajalla on käsittääkseni oikeus ja velvollisuus — mikäli hän merkityksenmuodostamis- ja muodostumisleikkiin ryhtyy — "omaan" tulkintaansa, olkoonkin, että nuo tulkinnat ovat aina hyvin suhteellisia (ja kaikkein suhteellisinta niissä on tietoenkin juuri tuo "omuu") ja kritikoitavissa tai — miksei — dekonstruoitavissa (mutta eivätkö tekstit "aina jo" dekonstruoi itsensä, eikö dekonstruktio olekin enemmän "tapahtuma", joka on löydettävissä kaikista teksteistä kuin tietoista, metodista hajoitustyötä? — tämä vain "välilyksymyksenä"). Sitä paitsi: kuka tahansa "tekstityötä" pelkäämätön voi koska tahansa lukea Husserlin, Gaschen, Derridan ja Pasasen mainittua problematiikkaa käsittelevät kirjoitukset ja tulla "aivan vapaasti" niihin johtopäätöksiin kuin haluaa, so. tarpeen vaatiessa falsifioida minun mahdollisesti epäkelvon "käännökseni".

Afterwordin viimeinen teksti on Jacques Derridan "Afterw.rds — eli vähintäänkin vähemmän kuin kirje yhdestä kirjaimesta vähemmän". Jo otsikko saattaa aiheuttaa joillekin "vakavamielisille" suomalaisille tutkijoille päänsärkyä, puhumattakaan Derridan perusteluista: "Ehdotatte otsikkoa tälle AFTERWORDILLE. On totta että katson aina parhaaksi antaa moniselitteisiä otsikoita, pluralisoida OTSIKOT, nämä 'ensimmäiset sanat', jotka eivät ensimmäisiä sanoja ole ja jotka, kuten ehdotatte, I quote, 'Could be entitled "Afterword", or "Afterwords"? (Or "After Words or Afterwards"??)'. Valintani on Afterw.rds — tämä huomaamaton katkos, joka mobilisoi kaksi kirjainta kohti tätä nominin ja ei-nominin välillä horjuvan yhden sanan epätodennäköistä päätepidettä."

Derrida tulee lyhyessä kirjeessään sanoneeksi aika paljon työstään ja se mitä hän todella väsymättä korostaa on "dekonstruktion" ei-totaalinen luonne: se ei voi eikä halua 'sanoa viimeistä sanaa', se on

pikemminkin 'päättymätöntä, päättymätön analyysi': "Koska se ei ole suljettavissa systeemiksi, koska se on systeemitotaliteetin dekonstruktio, 'dekonstruktioilla' täytyy olla täydentävä AFTERWORD aina kun se on vaarassa stabilisoitua tai 'täytyä' formalisoiduksi diskurssiksi (oppijärjestelmäksi, metodiksi, rajattavissa ja kannonisoitavissa olevaksi korpukseksi, opettavissa olevaksi tiedoksi jne.)."

Jo tuon lyhyen lainauksen tulisi osoittaa joillekin mm. valtakunnan valtapäivälehdessä "kriittistä" kirjoittamista harrasteleville kynäilijöille, että löysä puhe "dekonstruktion lopusta" ja/tai etenemisestä sen "tuolle puolen" on mieltä vailla. Sillä kuten J. Hillis Miller on todennut, ei ole mahdollista sanoa 'dekonstruktion' aikakauden olevan ohi, koska dekonstruktio ei koskaan alkanut tai, tarkemmin sanoen, se ei koskaan alkanut ja oli aina jo alkanut.

Nicholas Royle sanoo esipuheessaan, että *Afterwordin* julkaisemisen yksi tarkoitus oli rohkaista lisäkäännöksiin. Mikäli hän viittasi myös Derridan tuotannon liisäsuomentamistarpeeseen, niin kuin oletan, toivoisin, että Derridan tuotannon ymmärtämisen kannalta tulkintärkeän *La voix et le phénomène* suomentaisiin kireen vilkkaa — sen englanninkielinen käännös on huono, mutta nyt meidän näitämättömästi ranskaa osaaavien on tyytyminen siihen. Jään odottamaan "Ääntä ja Ilmiötä" mutta pelkäänpä, että olen oppinut jo (edes) auttavasti ranskaa siihen mennessä, kun se joskus tulevaisuudessa (jos koskaan) saa suomenkielisen asun. Jotakin hyvää on kehnossa käännöspolitiikassakin: innostaapahan ainakin opiskelamaan vieraita kieliä!

Jukka Hynninen